

Nr 166

*Utlåtande i anledning av motioner om rätt för elev att utföra
arbete för elevorganisation under skoltid.*

(2:a avd.)

I de likalydande motionerna I: 475 av herr Lidgard och II: 583 av fru Sundberg m. fl. har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om att skolöverstyrelsen får i uppdrag att utreda i vilken grad skoltid får användas till frivilligt skolarbete av i motionerna angivet slag och hur sådant arbete skall redovisas på betygen.

Efter anmodan av utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver har *skolöverstyrelsen* yttrat sig över motionerna. Överstyrelsen har till en början anfört följande om elevernas möjligheter att använda skoltid för arbete åt elevorganisationer och i olika samarbetsorgan.

De elever som i egna organisationer eller i skolans organ fungerar som representanter för sina kamrater har ett starkt behov av att överlägga med eleverna dels för att inhämta deras synpunkter och åsikter, dels för att föra ut de beslut som fattats i t. ex. elevråd och samarbetsnämnd.

För skolan är det angeläget att dessa informationskedjor fungerar väl. Det är viktigt att de synpunkter som framförs i konferenser är brett förankrade och att de beslut och rekommendationer som där görs snabbt och effektivt kan föras ut till alla som blir berörda. Anvisningar i läroplan talar också om att skolan bör bereda tid för detta. Praktiskt har utrymme för detta skapats på olika sätt. En förhållandevis vanlig metod är att eleverna får disponera en del av tiden för timmar till förfogande. Vid vissa skolor har man i schemat lagt in en lektionsfri position per vecka med syfte att ge tillfälle för både elever och lärare att passa in konferenser och sammanträden. Denna lösning är emellertid av schematekniska skäl förbehållen främst de mindre skolorna. I den nya läroplanen för grundskolan framhålls att utrymme bör ges inom ramen för undervisningen i t. ex. samhällskunskap och svenska.

Någon av dessa möjligheter bör vara tillfredsställande för vissa delar av informationen. För styrelsesammanträden (motsvarande) kan det dock vara nödvändigt att medge eleverna befrielse från undervisningen. På gymnasiet och fackskolan syns detta kunna ske utan att alltför mycket rubba undervisningens organisation. Genom den obligatoriska betingsläsningen friställs viss schematid för elevernas eget arbete. Utnyttjas den för arbete inom skolans föreningar innebär det inte ett minskat deltagande i undervisningen, men givetvis att mindre tid kan ägnas åt andra självständiga arbetsuppgifter.

Någon reglering av den tid som en elev kan ges ledighet från undervis-

ningen finns inte. Tillämpningen torde variera starkt från skola till skola. Skolöverstyrelsen vill också ifrågasätta om någon vinst ligger i en formell reglering, t. ex. i form av fastställande av en längsta tid som får avsättas för förenings- och organisationsarbete. Tvärtom talar åtskilliga skäl för att det även i dessa frågor bör ankomma på skolans ledning att på grundval av föreliggande omständigheter besluta från fall till fall. Effekten på undervisningen varierar med omfattningen och arten av den enskilde elevens engagemang och elevens kapacitet. Det måste anses ligga inom ramen för skolans kurativa och andra uppgifter och i linje med uppgiften att kontinuerligt ge eleven information om bedömningen av dennes prestationer att påpeka när resultaten av skolarbetet blir mindre tillfredsställande och samtidigt ge råd i den grannliga avvägningen mellan studiet arbetet och övriga intressen.

Överstyrelsen har erinrat om att försöksverksamhet med samarbetsnämnder, i vilka bl. a. eleverna är representerade, för närvarande bedrivs i grundskolan m. fl. skolformer. Utvärdering av försöket kommer att äga rum under innevarande skolår, och överstyrelsen anser att denna utvärdering och andra erfarenheter i bästa fall kommer att kunna ge svar på frågan i vad mån elevernas prestationer i skolan bör ses på ett nytt sätt.

Vad angår frågan om redovisning på betygen av elevernas arbete åt elevorganisationer och i olika samarbetsorgan ställer sig överstyrelsen tveksam till en dylik redovisning men hänvisar även härvidlag till utvärderingen av pågående försök.

Motionerna ifrågasätter om inte på något sätt alla insatser som gjorts i skolarbetet skall redovisas på betyget. Skolöverstyrelsen ställer sig från vissa synpunkter tveksam till detta. Åtskilliga elever är engagerade i förenings- och organisationsarbete som inte har direkt anknytning till skolan, t. ex. i politiska, religiösa och ideella rörelser. Detta engagemang har givetvis samma personlighetsutvecklande effekt som annat organisationsarbete och det kan för den som skall bedöma elevens insatser under skoltiden vara lika angeläget att känna till detta.

Att redovisa enbart det som har omedelbar anknytning till skolans värld kan uppfattas som en värdering från skolans sida, att just det arbetet skulle ha en viss dignitet. Det förefaller också överstyrelsen tveksamt om i ett samhälle med fri associationsrätt en offentlig myndighet skall redovisa verksamhet som inte regleras av statliga eller kommunala författningar eller stadgor.

Utskottet. Det arbete som enskilda elever nedlägger i olika samarbetsorgan och elevorganisationer i skolan utgör ett led i den verksamhet som bör utvecklas inom skolans ram. Motionärerna har önskat utredning av i vilken utsträckning skoltid bör få användas för dylikt arbete och hur det arbete som utförs skall redovisas på betygen. Enligt utskottets mening kan det finnas skäl att närmare överväga de frågeställningar som motionärerna angivit. Som framgått av det föregående kan man också räkna med att överstyrelsen kommer att ha frågeställningarna aktuella vid den kommande utvärderingen av den under innevarande läsår pågående försöksverksamheten

med samarbetsnämnder. Med hänsyn härtill anser sig utskottet inte böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om ett särskilt utredningsuppdrag åt skolöverstyrelsen i frågan. Utskottet avstyrker därför motionerna och hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 475 och II: 583.

Stockholm den 25 november 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Birger Andersson (s), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Axel Andersson (fp), Virgin (m), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Per Jacobsson (fp), Herbert Larsson (s), Björk (s), Wirtén (fp), Strandberg (m) och Johan Olsson (cp) samt

från a n d r a kammaren: herrar Bohman (m), Almgren (s), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Lindholm (s), Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Enskog (fp), Nordstrandh (m), Alemyr (s), Källstad (fp), Gustavsson i Ängelholm (s), Sjönell (cp), Elmstedt (cp) och Lindberg (s).